

Adrodd ar Adran 6

Cynghorau Tref a Chynghorau Cymuned

Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 Rhan 1 – Adran 6
Y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau

Adroddiad 2025 Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau

Enw y Cyngor Tref neu Gymuned:

Cyngor Cymuned Llanllawddog

Grŵp:

2

Cyflwyniad a'r Cyd-destun

Cyngor Cymuned gwledig bychan yn Sir Gaerfyrddin yw Llanllawddog, ychydig filltiroedd i'r gogledd o dref Caerfyrddin. Mae'r Gymuned yn cynnwys pentrefi Pontarsais a Rhydargaeau, sy'n croesi'r A485 ynghyd ag ardaloedd anghysbell. Mae'r boblogaeth wedi cynyddu o 706 (Cyfrifiad 2021) i 765 (Cyfrifiad 2022).

Praesept y Cyngor yn 2024-25 oedd £8,481. Nid yw'r Cyngor yn ddarostyngedig i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (WFG).

Mae'r Cyngor Cymuned yn cynnwys 8 Aelod ac mae'n cyflogi Clerc rhan-amser.

Ym mis Hydref 2024, cwblhaodd y Cyngor drosglwyddiad tir gan ddatblygwr ac mae bellach yn berchen ar ddarn o dir a ddatblygodd y Cyngor fel ardal chwarae yn haf 2025. Mae arwynebedd yr ardal chwarae yn mesur 165 metr sgwâr. Yn dilyn y caffael tir hwnnw, mae'r Cyngor bellach yn sefydliad Grŵp 2 a rhaid iddo adrodd ar Amcanion 1,2,3,4,5 a 6 NRAP.

Adroddiad Gweithredu 2023 - 2025

Amcan NRAP	Camau gweithredu i...		Wedi eu monitro gan:
1	-cynnwys bioamrywiaeth o fewn llunio penderfyniadau a chaffael	Adolygodd y Cyngor ei wasanaethau bancio yn 2023, lle gofynnwyd i'r Clerc gynnal ymchwil i fanciau moesegol ar opsiynau i'r Cyngor symud ei fusnes i fanc sydd â nodau moesegol. Roedd y Cyngor ar y pryd yn bancio gydag un o'r pum banc mawr ar y stryd fawr sydd wedi cael eu beirniadu yn aml am rai o'u harferion buddsoddi, yn fwyaf arbennig eu buddsoddiad mewn tanwydd ffosil, tybaco, olew a hyd yn oed cynhyrchu arfau. Mae gan fanciau moesegol bolisiâu buddsoddi a benthyca gwyrddach. Ym mis Medi 2023 newidiodd y Cyngor ei fancio i Unity Trust Bank PLC gan ei fod yn cefnogi'r cymunedau y mae'n eu gwasanaethu, gan helpu i gyfrannu at newid economaidd, cymunedol a chymdeithasol. Mae Unity Trust hefyd yn arbenigo mewn darparu cymorth sector penodol i Gyngorau Cymuned.	Cyngor a Clerc
	-codi ymwybyddiaeth o fioamrywiaeth a'i bwysigrwydd	Mae'r Clerc yn lledaenu gwybodaeth bioamrywiaeth a chyfleoedd hyfforddi a dderbynnir i Gyngorwyr cyn gynted ag y caiff ei dderbyn ac yn cael ei ychwanegu at y cofnod gohebiaeth ar agenda pob Cyngor. Mae hyn yn cynnwys negeseuon e-bost gan Dîm Bioamrywiaeth Un Llais Cymru, Cyfleoedd ar gyfer Grantiau Bioamrywiaeth fel "Cynllun Cymunedau Treth Gwarediadau Tirlenwi" a gweminarau Cadwch Gymru'n Daclus.	Clerc
2 & 3	-diogelu prif rywogaethau a chynefinoedd -adfer & chreu cynefinoedd a rhwydweithiau ecolegol cydnerth	Yn gynnar yn 2024, cysylltodd y Cyngor â Chyngor Sir Gaerfyrddin yn gofyn am doriad hwyr o ymylon yn ardal y Cyngor ddiwedd yr haf neu'r hydref. Nod y fenter oedd gwella bioamrywiaeth. Trwy ohirio torri i ddiwedd yr haf neu ddechrau'r hydref, gallai wella blodau gwyllt a phryfed peillio. Roedd torri yn gynnar yn y tymor yn tueddu i ddileu planhigion blodeuol hwyr; Mae toriad diweddarach yn caniatáu i fwy o rywogaethau planhigion gollwng eu hadau a helpu	Cyngor / Clerc / Aelod Arweiniol

		infertebratau. Byddai toriad diweddarach yn gweld rhuban o flodau gwyllt yn rhedeg ledled yr ardal ar ymylon ffyrdd ac ymylon sy'n cefnogi peillwyr hanfodol fel gwenyn a gloënnod byw. Roedd y Cyngor Sir ar y dechrau yn amharod i gytuno i doriad hwyr blanced, ond arolygodd dau Ecolegydd sy'n byw yn y gymuned ac un o'r Cynghorwyr ymylon a allai elwa o doriad hwyr. Yna cytunodd y Cyngor Sir ar ôl y gwaith arolygu a gynhaliwyd yn gefnogol i gynyddu eu hamserlen o 'ymylon torri hwyr' a gweld mwy o ymylon blodau gwyllt ar hyd y rhwydwaith priffyrdd a gwella bioamrywiaeth ymhellach yn Sir Gaerfyrddin a chyfarwyddodd eu contractwr i ddiweddarau eu cynlluniau ac amserlenni'r Sir. Yr eithriad i'r toriad hwyr o ymylon oedd ar gyffyrdd i ddiogelu cerddwyr, beicwyr, marchogion a modurwyr. Hysbyswyd trigolion o'r toriadau hwyr trwy dudalen Facebook y Cyngor. Parhaodd y toriad hwyr o ymylon yn ardal y Cyngor yn 2025, a bydd y Cyngor yn atgoffa'r Cyngor Sir yn gynnar bob blwyddyn i gynnal yr arfer hwn.	
4	-mynd i'r afael ag elfennau negyddol: lleihau llygredd e.e. defnyddio atebion yn seiliedig ar natur, mynd i'r afael â rhywogaethau goresgynnol	Bu llu o Balsam yr Himalaya yn tyfu ar hyd Afon Gwili ac sy'n rhywogaeth ymledol iawn. Trefnodd y Cyngor mewn partneriaeth ag Ymddiriedolaeth Afonydd Gorllewin Cymru yn haf 2024 Blitz Balsam yr Himalaya a gefnogwyd yn dda gan wirfoddolwyr cymunedol. Ailadroddwyd yr ymarfer hwn yn haf 2025 gyda'r Cyngorydd sy'n arwain ar faterion Bioamrywiaeth yn trefnu'r digwyddiad. Bydd hyn yn cael ei ailadrodd bob blwyddyn. Dechreuodd y Cyngor yn 2024 gasglu sbwriel cymunedol chwarterol. Mae'r casglu sbwriel yn cael eu cyhoeddi ar dudalen Facebook y Cyngor ac maent yn cael eu mynychu gan Gynghorwyr a'r Clerc a gwirfoddolwyr o'r gymuned. Mae'r Cyngor yn defnyddio Hwb Cyngor Tref Caerfyrddin ar gyfer yr offer casglu sbwriel.	Aelod Arweiniol / Gwirfoddolwyr Cyngor / Clerc
5	-defnyddio gwella a rhannu tystiolaeth	Mae'r Clerc yn rhannu argaeledd hyfforddiant bioamrywiaeth i Gynghorwyr	Clerc

6

-cefnogi capasiti
ac/neu sefydliadau
eraill

Mae'r Clerc yn cynnal perthynas dda ag Un Llais
Cymru.

Bydd yr adroddiad hwn yn cael ei gyhoeddi ar ein
gwefan ac ar wefan Partneriaeth Bioamrywiaeth
Cymru.

Clerc

Arolwg o ddyletswydd Adran 6 2023 - 2025

Beth sydd wedi gweithio'n dda?	Mae'r toriad hwyr o ymylon a gychwynnwyd gyda'r Cyngor Sir yn 2024 wedi gweithio'n dda gan wella bioamrywiaeth a gwella twf blodau gwyllt a phryfed peillio. Mae'r fenter hon wedi cael ei derbyn yn gadarnhaol gan drigolion a bydd yn cael ei hailadrodd bob blwyddyn. Cynhaliodd y Cyngor ei Himalaya Balsam Blitz cyntaf yn 2024 a ailadroddwyd yn 2025 ac mae wedi derbyn llawer o gefnogaeth gan wirfoddolwyr. Mae'r Cyngor yn bwriadu ailadrodd y Balsam Blitz bob haf. Mae casglu sbwriel chwarterol wedi bod yn llwyddiant. Mae symud i fanc moesegol wedi ei gwneud hi'n haws siarad â staff y banc gan fod ganddynt nifer llai o gwsmeriaid ac mae'r Cyngor yn cael ei wneud i deimlo'n fwy gwerthfawr.
Beth fu'r rhwystrau?	Nid oes unrhyw rwystrau wedi'u nodi.
Beth fyddwch yn ei newid?	Bydd y Cyngor yn 2026 yn symud i gasglu sbwriel cymunedol misol. Bydd y Cyngor yn creu adran Bioamrywiaeth ar wefan y Cyngor. Bydd y Cyngor yn gweithio gyda Thîm Bioamrywiaeth Un Llais Cymru i osod blychau cynefinoedd.
Sut a phryd fydd y ddyletswydd Adran 6 yn cael ei monitro a'r cynllun Adran 6 wedi'i adolygu?	Rydym ym mlwyddyn adrodd S6 2025. Bydd Cynllun Gweithredu Bioamrywiaeth yn cael ei ysgrifennu yn 2026,

Grŵp	Disgrifiad o sefydliad mewn perthynas â bioamrywiaeth Sefydliadau:	Camau Gweithredu Sylfaenol	Enghreifftiau	Amcanion NRAP ar gyfer Adrodd ar gamau Gweithredu (Gweler Templedi)
1	- sy'n berchen neu'n meddiannu adeilad swyddfa yn unig - ac nad yw eu swyddogaethau'n gysylltiedig yn uniongyrchol â bioamrywiaeth a/neu reoli tir.	Camau sy'n gysylltiedig a rheoli adeiladau, caffael, cynaliadwyedd, codi ymwybyddiaeth, hyfforddiant, neu mewn partneriaeth â sefydliadau eraill.	Comisynau, DVLA	Amcanion NRAP: 1, 4, a 6
2	- sy'n berchen yn meddiannu neu'n rheoli eu adeiladau a'u tir eu hunain, - y mae eu swyddogaethau'n gysylltiedig a bioamrywiaeth a/neu reoli tir, neu - sy'n gallu dylanwadu ar y rhai sy'n berchen ar dir neu'n rheoli tir.	Fel Grŵp 1 uchod A rheoli tir, rhae adru meini prawf cyllido, darparu addysg a hyfforddiant	Iechyd Cyhoeddus Cymru, Prifysgolion, Chwaraeon Cymru	Amcanion NRAP: 1, 4, a 6 <i>fel uchod +</i> Amcanion NRAP: 2, 3, a 5 <i>yn ymwneud â thir y sefydliad</i>
3	sy'n berchen ar dir neu'n rheoli tir y tu hwnt i'w tir eu hunain, waeth a yw eu swyddogaethau'n gysylltiedig â bioamrywiaeth a/neu reoli tir ai peidio.	Fel Grwpiau 1 a 2 uchod A rheoli tir er mwyn cynnal a gwella bioamrywiaeth, a hyrwyddo cydnherthedd ecosystemau.	Dŵr Cymru, Awdurdodau Lleol, CNC, Llywodraeth Cymru	Holl amcanion NRAP: 1, 2, 3, 4, 5 a 6

Mae **Cyllun Gweithredu Adfer Natur Cymru (NRAP)** yn gosod chwe amcan ar gyfer gwrthdroi dirywiad bioamrywiaeth a dylid eu defnyddio i helpu i ddatblygu ac arwain gweithredoedd i gydymffurfio â dyletswydd adran 6:

Y **6 amcan** i gynnal a gwella bioamrywiaeth yw:

- Amcan 1:** Ymgysylltu a chynorthwyo cyfranogi a dealltwriaeth er mwyn gwreiddio bioamrywiaeth ledled y penderfyniadau a wneir ar bob lefel
- Amcan 2:** Diogelu'r rhywogaethau a'r cynefinoedd pwysicaf, a gwella'r modd y'u rheolir
- Amcan 3:** Cynyddu cydnherthedd ein hamgylchedd naturiol trwy adfer cynefinoedd a ddiraddiwyd, a chreu cynefinoedd
- Amcan 4:** Mynd i'r afael â'r pwysau allweddol sydd ar rywogaethau a chynefinoedd
- Amcan 5:** Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n systemau monitro
- Amcan 6:** Sefydlu fframwaith llywodraethu a chymorth ar gyfer cyflenwi